

12. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 20–21. Ст. 190.
13. Чубай-Федоренко Г. Проблеми транскордонного співробітництва України в умовах розширеного Європейського Союзу. 2012. URL: http://history.org.ua/JournALL/mo/mo_2012_21/14.pdf.
14. Протокол між Адміністрацією Державної прикордонної служби України та Генеральним інспектором Прикордонної поліції Міністерства внутрішніх справ Румунії про порядок обміну статистичною та аналітичною інформацією про обстановку на державних кордонах України і Румунії від 31 травня 2016 р. Офіційний вісник України. 2017. № 6. Ст. 24. Ст. 195.
15. Протокол між Адміністрацією Державної прикордонної служби України і Генеральним інспектором Прикордонної поліції Міністерства адміністрації та внутрішніх справ Румунії про створення і функціонування контактного пункту «Порубне». Офіційний вісник України. 2006. № 40. Ст. 218. Ст. 2715.
16. Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Союзом про внесення змін до Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз: Закон України від 22 березня 2013 р. № 157-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 10. Ст. 107.
17. ЄС підписав угоду про безвізовий режим для України / РБК України. 2017. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/ukraina-es-podpisali-soglashenie-bezvizovom-1494944142.html>.
18. Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2011–2015 роки, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 1 грудня 2010 р. № 1088. Урядовий кур'єр. 2010. № 230.
19. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко, С. Стеценко та ін. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с
20. Європейська конвенція про транскордонне телебачення від 5 травня 1989 р. № ETS(132). Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_399/card6#Public.

УДК 342.9

САРИБАЄВА Г.М.

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ: КЛАСИФІКАЦІЯ, ВИДИ

У статті обґрунтовується потреба класифікаційного розподілу систематизації законодавства у сфері охорони здоров'я для ретельного вивчення реального її ресурсу. Звертається увага на етимологічне значення класифікації й роль критеріїв для її здійснення. Враховуючи значну кількість та розмаїття підходів у правовій науці до питання класифікації правових явищ, автором зазначається про відсутність наукових робіт, безпосередньо присвячених класифікації та видам систематизації законодавства у сфері охорони здоров'я. Пропонується авторський варіант класифікаційного розподілу систематизації законодавства у сфері охорони здоров'я на види, із одночасним виокремленням різних критеріїв. Автором пропонується використовувати для позначення окремих різновидів систематизації слово «вид», враховуючи етимологічне значення цього слова, а також для формування авторської концепції класифікаційного розподілу систематизації законодавства у сфері охорони здоров'я на види, напрацювання вітчизняної правової, в тому числі й адміністративно-правової науки щодо класифікації, критеріїв класифікації та виокремлення видів, безперечно, із урахуванням специфіки об'єкта такої класифікації. Зокрема, автором пропонується розподіл систематизації законодавства у сфері охорони здоров'я на види залежно від: суб'єкта її здійснення, сфери поши-

рення дії об'єкта такої систематизації, спрямованості нормативного регулювання об'єкта такої систематизації, зв'язку відповідної діяльності із нормотворчістю, безпосереднього об'єкту, від змісту, ступеню переробки змістовного наповнення об'єкту систематизації, залежно від підсумкового акту, періодичності здійснення такої систематизації, обсягу об'єкту тощо. У статті обґрунтовується важливість та доцільність проведення такого класифікаційного розподілу для з'ясування реального ресурсу цього правового явища.

Ключові слова: систематизація, законодавство, охорона здоров'я, вид, класифікація, критерій, ресурс.

В статті обосновується необхідність класифікаційного розподілу систематизації законодавства в сфері здравоохранения для тщательного изучения реального ее ресурса. Обращается внимание на этимологическое значение классификации и роль критериев для ее осуществления. Учитывая значительное количество и разнообразие подходов в правовой науке к вопросу классификации правовых явлений, в то же время автором отмечается отсутствие научных работ, непосредственно посвященных классификации и видам систематизации законодательства в сфере здравоохранения. Предлагается авторский вариант классификационного распределения систематизации законодательства в сфере здравоохранения на виды, с одновременным определением различных критериев. Автором предлагается использовать для обозначения отдельных видов систематизации слово «вид», учитывая этимологическое значение этого слова, а также для формирования авторской концепции классификационного распределения систематизации законодательства в сфере здравоохранения на виды, наработки отечественной правовой, в том числе и административно-правовой науки о классификации, критериев классификации и выделения видов, безусловно, с учетом специфики объекта такой классификации. В частности автором предлагается распределение систематизации законодательства в сфере здравоохранения на виды в зависимости от: субъекта ее осуществления, сферы распространения действия объекта такой систематизации, направленности нормативного регулирования объекта такой систематизации, связи соответствующей деятельности по нормотворчеству, непосредственного объекта, от содержания, степени переработки содержательного наполнения объекта систематизации, в зависимости от итогового акта, периодичности осуществления такой систематизации, объема объекта и тому подобное. В статье обосновывается важность и целесообразность проведения такого классификационного распределения для выяснения реального ресурса этого правового явления.

Ключевые слова: систематизация, законодательство, здравоохранение, вид, классификация, критерий, ресурс.

The article substantiates the need of classification division of systematization of healthcare legislation for a thorough study of its real resource. The attention is drawn to etymological meaning of its classification and criteria role for its implementation. Taking into account a great number and diversity of approaches to the issue of classification of legal phenomena in legal science, at the same time, the author marks that there is a lack of researches directly devoted to the classification and types of systematization of health care legislation. The author proposes own alternative for classification division of systematization of healthcare legislation into types with simultaneous using different criteria. In order to identify individual types of systematization as well as to elaborate the author's concept of classification division of systematization of health legislation into types, to develop domestic legal science including administrative legal one in the context of classification, criteria of classification and types allowing for account a specific nature of classification's subject, the author tenders to use the word "type" taking into account the etymological meaning of this word. In particular, the scholar proposes the division of systematization of health legislation into types depending on: a subject of its implementation, incidence of systematization's object, focus of statutory regulation of systematisation's object, content, degree of content change for systematisation's object, final

act, periodicity of systematization, capacity of the object etc. The article justifies importance and expediency of implementation of classification division for clarifying a real resource of the legal phenomenon.

Key words: *systematization, legislation, healthcare, type, classification, criterion, resource.*

Вступ. В умовах докорінного перегляду правових засад публічного адміністрування у сфері охорони здоров'я, прийняття значної кількості нормативно-правових актів, збільшення не тільки їх кількості, а й урізноманітнення їх змісту ускладнюється не тільки доступ до цього законодавства з метою ознайомлення із його змістом та застосування, а й сам процес застосування, оскільки колізійність, суперечливість нормативно-правового матеріалу істотно ускладнює процес урегулювання відповідних відносин. За таких умов цілком логічно було б запропонувати певне угруповання цих нормативно-правових приписів шляхом систематизації у різних її про-явах. В той же час феномен самої систематизації полягає також і у розмаїтті її видів, з'ясувати реальний ресурс яких допоможе їх класифікаційний розподіл на види. У вітчизняній правовій науці приділяється увага питанням класифікації систематизації законодавства на види, однак або ж в аспекті загальнотеоретичної характеристики, або ж фрагментарно і питанням галузевої та інституціональної систематизації в аспекті її класифікації, хоча й із використанням лише деяких критеріїв. Комплексних робіт, безпосередньо присвячених питанням видового розмаїття систе-матизації, тим більше у зазначеній сфері, немає і до цього часу, що і є прогалиною вітчизняної правової науки.

Постановка завдання. На відміну від наявних наукових робіт, варто проаналізувати, згрупувати та запропонувати стосовно специфічного виду систематизації законодавства – систе-матизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я в Україні класифікаційний розподіл її на види із одночасним використанням значної кількості різних критеріїв для з'ясуван-ня її реального ресурсу, що фактично і є метою цієї статті.

Результати дослідження. Для ретельного з'ясування реального ресурсу того чи іншого явища здійснюється його класифікація. Класифікація є «найважливішим засобом теоретичного пізнання об'єкта дослідження, виявлення його внутрішніх та зовнішніх властивостей, а також спрощує його розгляд як певної системи зі стійкими зв'язками внутрішнього та зовнішнього характеру» [1, с. 12]. «Класифікація (від lat. “classis” – клас, розряд і “fusio” – розкладаю, роблю) – це система підпорядкованих понять (об'єктів) певної галузі знання або ж діяльності людини, яка використовується як засіб для встановлення зв'язків між цими поняттями, класами об'єктів, а також здійснюється для орієнтації в різноманітті понять або ж об'єктів» [2, с. 587; 3, с. 276; 4, с. 139–140; 5, с. 183]. Це ж «діяння множини будь-яких об'єктів на групи, які своєю чергою можуть бути деталізовані аналогічним чином на підмножини» [6, с. 283–284]. Варто зазначити, що будь-яка класифікація має відповідати певним вимогам, серед яких: «а) підмножини, на які розпо-ділено множину, не повинні перетинатися; б) у сукупності ці підмножини повинні «дати» вихідну множину класифікованих об'єктів; в) кожен елемент має входити до певного одно порядкового класу; г) поділ множини на групи має здійснюватися за конкретно визначеною ознакою» [7, с. 236; 4, с. 140]. Безперечно, класифікація передусім має важливе теоретичне значення (так званий теоре-тичний аспект класифікації), оскільки забезпечує логічність та послідовність дослідження фено-мену певного явища. Щоправда, не варто забувати і про її важливе практичне значення (так званий практичний аспект класифікації) – забезпечення наукового підходу (дотримання принципу науко-вості) у дослідженні явища, логічної вибудови наукового матеріалу, виявлення глибинних зв'язків між об'єктами, узагальнення висновків та прогнозів [4, с. 141]. Це є певною мірою прийнятним і для систематизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я в Україні. Одразу ж слід зазначити, що перш ніж виділити класифікаційний аспект систематизації адміністративно-го законодавства у сфері охорони здоров'я в Україні, варто зупинитися на загальнотеоретичних положеннях класифікаційного аспекту систематизації законодавства, галузевих напрацюваннях щодо класифікаційного аспекту адміністративного законодавства і вже потім, посилюючи засади систематизації дослідження, запропонувати авторський погляд на класифікаційний аспект систе-матизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я в Україні.

Варто наголосити на тому, що проблематика класифікації систематизації законодавства взагалі і галузевого, зокрема адміністративного, законодавства привертала увагу вчених-юристів у різні історичні періоди. Втім, визнати наукові напрацювання із цього питання ґрунтовними

навіть чи можливо. Аналіз різноманітних тематичних джерел свідчить про те, що наявні кілька основних проблематичних питань, безпосередньо пов'язаних із дослідженням класифікаційного аспекту систематизації законодавства як взагалі, так і галузевого зокрема. Серед таких питань: по-перше, відсутність єдності поглядів вчених-юристів щодо використання позначення результатів класифікації систематизації законодавства. Серед найпоширеніших варіантів вирішення цього питання – використання для їх виокремлення словосполучень «вид систематизації законодавства», «форма систематизації законодавства», «спосіб систематизації законодавства», «прийом систематизації законодавства». Найпоширенішим є використання відповідних результатів «вид» та «форма». Щодо використання словосполучень «спосіб систематизації законодавства» та «прийом систематизації законодавства» слід зазначити, що їх використання для позначення саме результатів класифікації, оскільки ці словосполучення роблять акцент уваги у процесі їх використання на ті особливі засоби, дії, послідовність дій, які формують зміст всієї діяльності, послідовність змінюваних стадій (етапів) такої діяльності, зміст окремої стадії (етапу) тощо. Якщо є потреба визначити, за допомогою чого, у якому порядку, з використанням чого здійснюється така діяльність як систематизація законодавства (в тому числі й галузевого), цілком логічно вживати словосполучення «спосіб систематизації законодавства», «прийом систематизації законодавства». При цьому останній є певним різновидом першого, тобто прийом можна розглядати як один із складників методу, поряд із засобами, діями тощо.

Щодо доцільності визначення результатів класифікації систематизації законодавства з використанням слів «вид» чи «форма» варто з'ясувати їх етимологічне значення, яке свідчить про те, що «форма» передбачає акцент уваги на зовнішньому виразі явища, в той же час «вид» надає більш змістовне узагальнене уявлення про нього. У вітчизняній правовій літературі вже зверталася увага на потребу розмежування цих визначень в аспекті класифікаційного поділу явища. Так, наприклад, Т.О. Коломєць та Д.С. Астахов, досліджуючи класифікаційний аспект кодифікації адміністративно-процедурного законодавства України, також наголошують на непоодиноких випадках доцільного використання слів «вид» або ж «форма» для позначення результатів такої кодифікації [8, с. 13]. Вони пропонують також зосередитися на етимологічному значенні вищезазначених слів й запропонувати той варіант, який є прийнятним для предмету дослідження, який би реально узгоджувався із змістом результатів класифікаційного розподілу. Так, зокрема, посилаючись на словниково-довідникові джерела, вони зазначають, що слова «форма», «вид» є взаємопов'язаними, оскільки «форма – це тип, спосіб організації чого-небудь, зовнішній вияв якого-небудь явища, пов'язаний із його сутністю, змістом» [9, с. 713; 8, с. 13], «вид – це різновид у ряді предметів, тип, явищ» [9, с. 60; 8, с. 13]. Беручи до уваги той факт, що класифікаційний поділ зорієнтований насамперед на визначення ряду типових явищ, цілком логічно запропонувати використовувати для позначення результатів такого поділу слово «вид». Узагальнений аналіз тематичних наукових джерел свідчить, що протягом останніх п'яти-семи років найбільш поширеним для визначення результатів класифікаційного поділу систематизації законодавства, в тому числі і галузевого, у вітчизняній правовій науці є використання слова «вид» (наприклад, новітні енциклопедичні юридичні джерела [10, с. 719], навчальні [11, с. 21], наукові джерела).

По-друге, відсутність єдності поглядів у середовищі вчених-юристів щодо кількості видів систематизації законодавства та їх подальшої класифікації, наслідком чого є розмаїття варіантів її видового розмаїття (від «спрощеного» («звуженого» варіанту, згідно з яким виокремлюється, як правило, лише два види систематизації законодавства, й аж до «розширеного» («ускладненого») варіанту, згідно з яким пропонується виокремлення чотирьох-шести видів систематизації законодавства). Навіть більше, різною є модель їх взаємозв'язку, послідовності розташування. Відрізняється також і глибина наукового дослідження питання видового розмаїття систематизації законодавства – від вказівки лише на існування певних видів систематизації законодавства й аж до намагання виокремити та проаналізувати ознаки окремих видів систематизації законодавства, здійснити порівняльно-правовий аналіз видів систематизації законодавства, із виділенням специфічних ознак, переваг тощо. У вітчизняній правовій науці питання кодифікації видів систематизації висвітлюється по-різному, а саме: від узагальненого (спрощеного) підходу й до деталізованого підходу, із використанням великої кількості критеріїв та виокремленням значного розмаїття видів систематизації законодавства. Одразу ж слід зазначити, що як представники галузевих правових наук (зокрема, адміністративно-правової науки), так і вчені-фахівці з теорії держави та права зосереджують увагу на проблематиці класифікації видів систематизації законодавства.

Так, зокрема, І.В. Борщевський вважає за доцільне виокремити наступні види (щоправда, він називає їх «формами») систематизації законодавства: а) облік, який він вважає «найпростішим», й

поділяє на документальний (письмовий) та електронний; б) інкорпорацію, яку поділяє на офіційну (напівофіційну) та неофіційну, хронологічну, алфавітну, предметну (систематичну), генеральну та часткову; в) консолідацію; г) класифікацію, яку розподіляє на галузеву, спеціальну [12, с. 20–22], а також, із посиланням на праці Н.М. Пархоменко, й уніфікацію та «комплексно-змішаний» вид, який «поєднує у собі властивості інкорпорації, консолідації та класифікації» [12, с. 23].

В.С. Смородинський також виокремлює облік, інкорпорацію, консолідацію, класифікацію, яку поділяє на два підвиди – класифікацію-компіляцію, яка «передбачає зібрання чинних правових норм та їх приведення у певну класифіковану форму без суттєвих змін та доповнень» [13, с. 26] й використовується тоді, коли метою класифікації є «виключення спрощення й уніфікацію законодавства» [13, с. 26], а також класифікацію-реформу, яка передбачає «зібрання правових норм та їх приведення в певну класифіковану форму з більш-менш значними змінами й доповненнями (в тому числі принципово наявними нормами)» [13, с. 26]. Останній підвид, як правило, використовується у період докорінних реформаційних державотворчих та правотворчих процесів.

Є.А. Гетьман, аналізуючи феномен класифікації законодавства, пропонує поділ їх на: галузеву, спеціальну, міжгалузеву (комплексну), а також первинну та вторинну [14, с. 11]. Якщо щодо першого варіанту поділу все зрозуміло, оскільки критерієм є безпосередньо об'єкт класифікації, щодо другого варто зазначити, що первинною він вважає ту класифікацію, «коли класифікаційний акт є результатом первинного правового регулювання певної галузі суспільних відносин, а вторинною – класифікаційний акт, результатом якого є попереднє опосередкування галузі законодавства окремими нормативними актами» [14, с. 11].

С. Меленко, досліджуючи феномен консолідації як «синкретичного» виду систематизації нормативно-правових актів, також виокремлює інкорпорацію, кодифікацію й навіть розташовує їх у певній послідовності, а саме: інкорпорація як найпростіший вид [15, с. 88–92] й обґрунтовує висновок про те, що консолідація є саме «синкретичним» «проміжним», «необхідним» видом систематизації законодавства, який опосередковує відносини між інкорпорацією та кодифікацією [15, с. 92].

У Великій українській юридичній енциклопедії виокремлюються такі види систематизації законодавства – облік, інкорпорація, консолідація, кодифікація. При цьому «перші два види завжди здійснюються поза процесом нормотворчості, а два останні – зазвичай у його межах» [10, с. 719]. Цілком логічно, що критерієм такого поділу є прив'язка до нормотворчості. Цікавим є й підхід авторського колективу цього видання до деталізованого аналізу видів систематизації законодавства, а саме виокремлення класифікації законодавства як «особливого виду систематизації законодавства, що здійснюється шляхом перероблення та зведення у процесі нормотворчості норм права, які містяться в різних нормативно-правових актах, у логічно узгоджену, побудовану на наукових принципах систему й створення на цій основі нового єдиного нормативно-правового акту» [10, с. 232]. При цьому решта видів систематизації законодавства об'єднані однією статтею, а саме: «облік, інкорпорація та консолідація, які є специфічними видами систематизації законодавства» [10, с. 372–375]. У цьому ж виданні виділено й ще один «особливий вид систематизації законодавства, яким є створення зводу законів – зібрання в одному нормативно-правовому акті всього чинного законодавства держави, розташованого в хронологічному порядку або за галузями права» [10, с. 234].

Варто також додати, що непоодинокими є підходи вчених-юристів до виокремлення видів систематизації законодавства, згідно з якими обґрунтовується різнокількісний їх вимір. Так, наприклад, Г.А. Шокіров стверджує про те, що існує лише три види систематизації – інкорпорація, консолідація, кодифікація [16, с. 70], О.А. Бабошин зменшує їх кількість лише до двох – інкорпорація і кодифікація [17, с. 187], як, до речі, і В.В. Чвіров – лише інкорпорація та кодифікація [18, с. 21], й зазначають, що критерієм їх виокремлення є ступінь переробки нормативно-правових актів при їх зібранні та упорядкованості.

Натомість інші вчені-юристи намагаються не просто виокремити два-чотири-шість видів систематизації законодавства, а й запропонувати їх розподіл, з використанням інших критеріїв (в тому числі й дещо інноваційних). Так, зокрема, Н.О. Толкунова виокремлює «низхідну» та «висхідну» систематизацію законодавства залежно від її напрямів. Зокрема, «при низхідній <...> законодавство проходить шлях від загального до конкретного (наприклад, приймаються Основи законодавства, потім галузеві кодекси і далі спеціалізовані кодекси). При висхідній <...> відбувається шлях від конкретного до загального (наприклад, спочатку окремі закони враховуються, потім інкорпуються, далі приймається ряд консолідованих актів, за якими йде прийняття

кодифікованих актів» [19, с. 65]. В.В. Ксенофонов пропонує умовний поділ систематизації на: так звану «внутрішню», яка передбачає «усунення колізій та прогалин», та «зовнішню» із «всєбічним упорядкуванням нормативного матеріалу розташуванням його за певними розділами і рубриками <...> що й полегшує пошук необхідних матеріалів» [20, с. 28–29]. Цей поділ є доволі умовним, бо фактично критерієм виступає окремий складник мети систематизації законодавства, окреме завдання систематизації законодавства (при цьому не всі завдання її враховано, тому і поділ є доволі узагальненим). Одночасно В.В. Ксенофонов пропонує й інший варіант диференціації за видами систематизації законодавства за різними критеріями. Так, наприклад, «за принципом, що вважається основою систематизації законодавства; за органом, що прийняв акт; за формою самого правового акту (формальний принцип); за типом акту (типовий принцип); за предметом (тематичний принцип); за алфавітним принципом, за хронологічним принципом» [20, с. 32]. Окрім того, додатково пропонується поділ систематизації законодавства за «системністю здійснення» на: а) постійну, б) разову [20, с. 66]. За правовим оформленням результату систематизації законодавства можливим є виділення: «нормотворчої» та «ненормотворчої» її різновидів [20, с. 66]. Останній поділ є тотожним варіанту, запропонованому Н.О. Толкуновою, щоправда, формулювання її критерію поділу виглядає більш вдалим.

Цікавою виглядає позиція Р.Л. Анахасяна щодо інкорпорації як виду систематизації та її поділу на види. Так, зокрема, «за характером розташування правового матеріалу можливим є виокремлення хронологічної, предметної (систематичної), субординаційної інкорпорації; залежно від тривалості її здійснення – безперервної (періодичної) та одноразової; за суб'єктом здійснення – офіційної, напівофіційної та неофіційної; за обсягом об'єкту – інкорпорації повних текстів нормативно-правових актів, витягів із них (статей, пунктів), комплексної (одночасного об'єднання як цілих текстів актів, так і окремих їх частин) та дефінітивної (об'єднання лише норм-дефініцій); за обсягом охоплюваного нормативно-правового матеріалу – генеральної та часткової; за методом обробки нормативно-правових актів – простої та складної; за сферою дії нормативно-правових актів, які об'єднуються, – загальнодержавної та локальної» [21, с. 183]. О.П. Коренев виокремлює серед «основних» («базових») критеріїв для виділення видів систематизації законодавства та їх підвидів – «предмет регулювання», «ідея», «принцип побудови підсумкового акту» [22, с. 9, 24, 90]. Д.С. Житник виокремлює облік нормативних актів, інкорпорацію, консолідацію, кодифікацію і визначає їх в якості самостійних різновидів [23, с. 11]. В той же час О.Я. Рогач виокремлює інкорпорацію, консолідацію, кодифікацію та поточну нормотворчість й одночасно не вважає за доцільне виділяти облік, оскільки він є «суто технічним засобом, спрямованим на полегшення здійснення систематизації» [24, с. 9]. А. Граціанов облік вважає самостійним видом систематизації законодавства [25, с. 12–13]; О.В. Сурілов виокремлює лише два види – інкорпорацію та кодифікацію, які він вважає «основними», і один – консолідація, який визнає «як окремий вид» [26, с. 172]; С.С. Алексєєв виокремлює лише два види, які вважає за доцільне визначати як «явища різних площин» [27, с. 254].

За усього розмаїття варіантів кількості та послідовності розміщення видів систематизації законодавства у роботах фахівців з теорії права і держави, а також авторських пропозицій щодо виокремлення видів за окремими критеріями, все ж таки варто наголосити на тому, що у більшості своїй вони виокремлюють все ж таки так звані «класичні» («традиційні») види систематизації законодавства, а саме: інкорпорацію, консолідацію, кодифікацію та облік. При цьому інкорпорація вважається найпростішим видом систематизації законодавства, це «впорядкування нормативно-правових актів без зміни їхнього змісту шляхом їх зведення в єдині друковані видання (ними є: збірники, зібрання, довідники тощо) за хронологією та (або) тематикою» [10, с. 374]. Консолідація – це «зведення кількох близьких за змістом нормативно-правових актів у новий єдиний нормативно-правовий акт без зміни їхнього змісту» [10, с. 375]. Кодифікація – це «перероблення та зведення у процесі нормотворчості норм права, які містяться в різних нормативно-правових актах, у логічно узгоджену, побудовану на наукових принципах систему й створення на цій основі нового єдиного нормативно-правового акту» [10, с. 232]. Облік – це «збирання, фіксування в логічній послідовності й зберігання нормативно-правових актів, підтримання їх у контрольному (актуальному) стані з урахуванням усіх змін, а також створення спеціальних систем їх накопичення та пошуку» [10, с. 372].

Представники галузевих правових наук також намагаються класифікувати види систематизації законодавства й використовують для цього значну кількість та розмаїття критеріїв такого поділу. Так, зокрема, Н.М. Кошіль, досліджуючи систематизацію конституційного законодавства України, виокремлює в якості її видів (щоправда, також називає їх «формами»): інкорпорацію

(повну та часткову, офіційну та неофіційну), консолідацію та кодифікацію, при цьому першу пропонує розглядати у вузькому розумінні із «появою одного нового нормативно-правового акту замість кількох, що втрачають чинність» [28, с. 11] та у широкому розумінні, із «приєднанням до одного чинного акту кількох інших шляхом змінення кількості його норм» [28, с. 11] й поділяти на повну та часткову.

Л.М. Коморна, аналізуючи систематизацію екологічного законодавства України, виділяє її види (також називає їх формами): інкорпорацію, консолідацію та кодифікацію, також розташовуючи їх у певному «логічному правовому ланцюзі» [29, с. 17]. Одночасно вчена обґрунтовує неможливість віднесення до видів систематизації законодавства обліку та зводу законів [29, с. 12]. Вона також зазначає, що найпростішим видом є інкорпорація, більш складним – консолідація і найскладнішим – кодифікація [29, с. 12].

О.М. Селезньова також виокремлює три види систематизації законодавства (зокрема податкового) й додає, що «інкорпорацію варто вважати підготовчим етапом для проведення кодифікації» [30, с. 9], як «первинну стадію (на відміну від консолідації), яка передбачає систематизацію нормативно-правових актів із підготовкою інкорпорованого збірника» [30, с. 9]. С.В. Сарана, досліджуючи систематизацію податкового законодавства, звертає зокрема увагу на подвійну природу консолідації – з одного боку, вона є «зовнішньою формою систематизації, яка не стосується змісту правових приписів, з іншого, – вона виступає більш складною формою, ніж інкорпорація, та займає перехідне місце між нею та кодифікацією» [31, с. 10-11]. Отже, він виокремлює три «традиційні» види й визначає їх логічне розміщення, співвідношення.

Представники науки адміністративного права також пропонують видове розмаїття систематизації як законодавства в цілому, так і адміністративного законодавства зокрема. Так, наприклад, О.М. Ордіна виокремлює інкорпорацію, облік, кодифікацію та консолідацію [32, с. 65–69]. Т.О. Коломоєць у підручнику «Адміністративне право України. Академічний курс» виокремлює інкорпорацію, кодифікацію як базові види систематизації адміністративного законодавства [11, с. 2122]. Автори підручника «Адміністративне право України» за загальною редакцією С.В. Ківлова виокремлюють три види: інкорпорація, кодифікація та консолідація [33, с. 54-56]. Автори підручника «Адміністративне право України. Академічний курс» за загальною редакцією В.Б. Авер'янова виділяють лише два види (хоча також використовують для їх позначення слово «форми») систематизації законодавства – інкорпорацію та кодифікацію [34, с. 149]. Одночасно зазначають, що в теорії права також виділяють консолідацію, щоправда стосовно адміністративного законодавства, з огляду на його специфіку, навряд чи доцільним є її використання як виду систематизації [34, с. 150]. У словнику термінів «Адміністративне право України» за загальною редакцією Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова виділяється три види систематизації адміністративного законодавства – інкорпорація, кодифікація та консолідація [35, с. 386] й формулюються визначення кожного із них [35, с. 161, 177, 180].

Вчені-адміністративисти використовують загальноновизнані напрацювання з теорії права щодо поділу систематизації адміністративного законодавства на види, з одночасним використанням кількох критеріїв, а саме: а) за суб'єктом її здійснення – офіційну та неофіційну; б) за зв'язком із нормотворчістю – пов'язану із нормотворчістю і не пов'язану із нею; в) за ступенем переробки змісту нормативно-правових актів, які підлягають систематизації, – кодифікація та інші види; г) безпосереднім об'єктом та його місцем у системі адміністративного законодавства – підгалузева, інституціональна; г) за територіальним поширенням – загальнодержавна та локальна; д) за сутністю, результатами – інкорпорація, консолідація, кодифікація, а також рідше ще й облік, особливий вид кодифікації, пов'язаний із розробкою та прийняттям зводу законів; е) за підсумковим результатом – безпосередньо пов'язана із розробкою нового нормативно-правового акту і така, що передбачає розробку саме нового нормативно-правового акту.

Стосовно законодавства у сфері охорони здоров'я в Україні у вітчизняній правовій науці також наявні певні напрацювання щодо видового розмаїття його систематизації. Так, наприклад, автори навчального посібника «Охорона здоров'я в Україні» виокремлюють лише інкорпорацію та кодифікацію як оптимальних, прийнятних для цього об'єкту видів систематизації [36, с. 131]. З.С. Гладун кодифікацію законодавства України у сфері охорони здоров'я поділяє на офіційну та неофіційну [37, с. 100–102], а також систематизацію за суб'єктом здійснення поділяє на офіційну та неофіційну [38, с. 96–97], що свідчить про те, що і у першому, і в іншому випадку він обирає один і той критерій для видового поділу.

Отже, узагальнюючи все вищезазначене, можна запропонувати авторський варіант класифікаційного поділу видового розмаїття систематизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я в Україні.

Цілком можливим є і для адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я в Україні використання поділу видів систематизації на: інкорпорацію як найпростіший вид систематизації, облік – як також простий вид систематизації (із існуванням кількох десятків реєстрів, баз даних тощо), консолідацію як «перехідний» вид між інкорпорацією та кодифікацією як «особливий» вид систематизації, із її поділом на кодифікацію-компіляцію та кодифікацію-реформу. При цьому слід зазначити, що специфіка самого адміністративного законодавства і сфери його об'єктивізації – охорона здоров'я, зумовлюють доцільність одночасного використання ресурсу різних видів систематизації законодавства, особливо в умовах докорінних реформаційних правотворчих та державотворчих процесів в Україні.

Також цілком можливим є класифікаційний поділ систематизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я в Україні й за іншими критеріями, що дозволяє детальніше з'ясувати реальний ресурс відповідної систематизації.

Так, зокрема:

а) за суб'єктом її здійснення можна запропонувати її поділ на: офіційну (ту, що здійснюється уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування) та неофіційну (ту, що здійснюється так званими «приватними суб'єктами»). При цьому перший вид можна додатково поділити залежно від характеру наданих повноважень на: ту, що здійснюється органами загальної компетенції (наприклад, Кабінетом Міністрів України), та ту, що здійснюється органами спеціальної компетенції (наприклад, Міністерством охорони здоров'я України, Національною службою здоров'я України). Також за суб'єктом здійснення систематизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я в Україні можна виокремити: ту, що здійснюється органами державної влади, ту, що здійснюється органами місцевого самоврядування. Неофіційну систематизацію адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я в Україні можна умовно поділити на ту, що здійснюється: науковими установами (наприклад, Науковим центром медико-правових досліджень Національної академії правових наук України та Національною академією медичних наук України), закладами вищої освіти та їх структурними підрозділами (наприклад, Науковим центром медичного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кафедрою медичного права Львівського національного медичного університету імені Василя Галицького), видавництвами (наприклад, можна згадати збірники законодавчих актів, в тому числі й із постатейними матеріалами, які вже вийшли друком у різні роки у Всеукраїнських видавництвах «Юрінком Інтер», «Алерта», «КНТ», Видавничому Домі «Ін Юре» тощо [37, с. 102]), професійними медичними громадськими об'єднаннями тощо. Окрім того, неофіційну систематизацію адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я в Україні цілком можна розподілити залежно від мети одержання прибутку на: ту, що пов'язана із такою метою (наприклад, що здійснюється видавництвами), і ту, що з такою метою не пов'язана;

б) за територіальним масштабом поширення дії адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я, яке підлягає систематизації, цілком можливим є виокремлення: загальнодержавної або ж всеукраїнської систематизації (об'єктом є законодавство, яке поширює дію на територію всієї держави) та локальної або ж регіональної (об'єктом є законодавство локальної дії);

в) залежно від безпосереднього об'єкту та його місця у системі адміністративного законодавства та системі національного законодавства можливим є виділення: підгалузевої (адміністративно-деліктного законодавства у сфері охорони здоров'я, наприклад), інституціонального (наприклад, засад державного контролю у сфері охорони здоров'я) тощо;

г) умовний поділ за «спрямованістю спеціалізованого нормативного регулювання відносин» або ж «спрямованістю спеціалізації змісту об'єкту» на: «висхідну» та «нисхідну» систематизацію;

г) за зв'язком із нормотворчістю на: пов'язану із нормотворчістю (наприклад, кодифікація та консолідація, зразками яких є, наприклад, Основи законодавства про охорону здоров'я в Україні) і ту, що із нормотворчістю не пов'язана (наприклад, облік, інкорпорація, зразком може слугувати Державний реєстр нормативно-правових актів з питань ліцензування, сертифікації медичної діяльності, діяльності закладів охорони здоров'я);

д) за ступенем переробки змістовного наповнення об'єкту цілком можна виділити: інноваційну систематизацію (наприклад, кодифікацію-компіляцію, кодифікацію-реформу) й неінноваційну (наприклад, облік, інкорпорація);

е) за підсумковим актом цілком можливим є виділення: тієї, що пов'язана із розробкою та прийняттям кодифікованого акту (кодексу, основ законодавства), та тієї, що пов'язана із прийняттям систематизаційних актів (збірки, зібрання законодавчих актів, методичних посібників, довідників, реєстрів актів тощо);

є) за періодичністю здійснення на: разову (наприклад, видавництвом готується збірка законодавчих актів з питань стандартизації первинної медичної допомоги для одержання прибутку) або ж постійну (наприклад, ведення Міністерством юстиції України Державного реєстру нормативно-правових актів з питань ліцензування, сертифікації, стандартизації діяльності закладів вищої освіти);

ж) за обсягом об'єкту на: повну (наприклад, Основи законодавства про охорону здоров'я України), часткову (об'єднуються і упорядковуються лише окремі законодавчі акти (наприклад, щодо створення первинної ланки системи суб'єктів надання медичних послуг), окремі розділи, глави, статті (наприклад, збірники витягів із Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності за порушення медичного законодавства) тощо.

Висновки. Отже, задля з'ясування реального ресурсу систематизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я в Україні доцільною вважається класифікація її на види. Для позначення результатів такої класифікації пропонується використовувати, з урахуванням етимологічного значення, слово «вид». Розподіл систематизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я в Україні пропонується здійснювати з урахуванням напрацьованих вітчизняної правової науки щодо класифікації систематизації законодавства в цілому та адміністративно-правової науки щодо відповідного аналогу. Вважається за доцільне поділяти систематизацію адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я в Україні на види, використовуючи різноманітні критерії, до числа яких пропонується віднести: суб'єкт здійснення, територіальний масштаб поширення дії об'єкту, безпосередній об'єкт, зміст, спрямованість спеціалізації змісту об'єкту, зв'язок із нормотворчістю, ступінь переробки змістовного наповнення об'єкту, підсумковий акт, періодичність здійснення, обсяг об'єкту. Використання різних критеріїв для класифікації систематизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я в Україні дозволяє з'ясувати її реальний ресурс.

Список використаних джерел:

1. Пирожкова Ю.В. Теорія функцій адміністративного права: автореф. дис. ... д.ю.н.: 12.00.07. Запоріжжя, Запорізький національний університет, 2017. 33 с.
2. Большой энциклопедический словарь / под ред. В.Н. Ярцева – 2-е изд. М.: Большая российская энциклопедия, 1998. 685 с.
3. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка: [80000 слов и фразеологических выражений]; под ред. Н.Ю. Шведовой. 4-е изд. доп., гумм. М.: Азбуковник, 1997. 944 с.
4. Пирожкова Ю.В. Функції адміністративного права: генеза, теоретичний, нормативний та праксеологічний аспекти. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 548 с.
5. Івченко А.О. Тлумачний словник української мови. Х.: Фоліо, 2006. 540 с.
6. Філософський словник / за ред. В.І. Шинкарука. 2-е вид. перероб. і доповн. К.: Гол. ред., УРЕ, 1986. 800 с.
7. Колосов Н.В. Классификация гарантий местного самоуправления. Сибирский юридический вестник. 2002. № 2. URL: <http://www.law.edu.ru/doc/document.asp?docID=1115107>.
8. Коломоєць Т.О., Астахов Д.С. Кодифікація адміністративно-процедурного законодавства України: монографія. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. 228 с.
9. Великий тлумачний словник української мови / [упорядкув. Т.В. Ковальова; худож.-оформ. В.П. Бублик]. Харків: Фоліо, 2005. 767 с.
10. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Х.: Право, 2016. Т.: 3. Загальна теорія права / Редкол. О.В. Петришин (голова) та ін.; Національна академія правових наук України, Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України; Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2017. 932 с.
11. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.
12. Борщевський І.В. Теоретичні засади систематизації законодавства. Часопис Київського університету права. 2007. № 3. С. 19–24.
13. Смородинський В.С. Систематизація національного законодавства як юридичний інструмент забезпечення прав людини. Проблеми законності: республіканський міжвідомчий науковий збірник / редкол. В.Я. Тацій (відп. ред.) та ін. Харків: 2008. Вип. 99. С. 19–29.
14. Гетьман Є.А. Кодифікація законодавства України: поняття, особливості, види: автореф. дис. ... к.ю.н.: 12.00.01. Харків. 2010. 20 с.
15. Меленко С. Консолідація як синкретичний вид систематизації нормативно-правових актів. Актуальні проблеми правознавства. Тернопіль. 2002. Вип. 5. С. 87–92.

16. Шокиров Г.А. Систематизация законодательства Таджикистана: дис. ... к.ю.н.: 12.00.01. Душанбе, 2011. 179 с.
17. Бабошин О.А. Система конституционного права как отрасли российского права: вопросы теории и практики: дис. ... к.ю.н.: 12.00.02. Екатеринбург, 2001. 232 с.
18. Чвилов В.В. Проблемы инкорпорации международно-правовых норм в политико-правовую систему России: дис. ... к.ю.н.: 23.00.04. М., 2006. 190 с.
19. Толкунова Н.А. Систематизация российского законодательства в сфере социальной защиты населения: дис. ... к.ю.н.: 12.00.01. Саранск, 2011. 238 с.
20. Ксенофонтов В.В. Систематизация российского законодательства: принципы и процессы. дис. ... к.ю.н.: 12.00.01. М., 2013. 167 с.
21. Анахасян Р.Л. Проблемы инкорпорации нормативно-правовых актов России: дис. ... к.ю.н.: 12.00.01. Сочи, 2009. 208 с.
22. Коренев А.П. Кодификация советского административного права. М.: Юридическая литература, 1970. 134 с.
23. Житник Д.С. Поняття та об'єктивні передумови систематизації законодавства. Молодь у юридичній науці: зб. Тез міжнародної наукової конференції молодих вчених «Другі осінні юридичні читання». Хмельницьк. 2003. № 12. С. 11–12.
24. Рогач О.Я. Кодифікаційні акти в системі законодавства України: автореф. дис. ... к.ю.н.: 12.00.01. К., 2003. 19 с.
25. Граціанов А.І. Процес систематизації та уніфікації законодавства і розвиток правової системи України: автореф. дис. ... к.ю.н.: 12.00.01. К., 2004. 18 с.
26. Сурилов А.В. Теория государства и права: учебн. Пособие. К.; Одесса: Вища шк. 1989. 439 с.
27. Алексеев С.С. Общая теория права: в 2-х частях. М.: Юридическая литература, 1982. Ч. 2. 360 с.
28. Кошіль Н.М. Систематизація конституційного законодавства України: дис. ... к.ю.н.: 12.00.02. Одеса, 2017. 187 с.
29. Селезньова О.М. Систематизація банківського законодавства як шлях удосконалення фінансово-правового регулювання банківської діяльності: автореф. дис. ... к.ю.н.: 12.00.07. Ірпінь, 2009. 20 с.
30. Коморна Л. М. Систематизація екологічного законодавства України: теоретико-правове дослідження: автореф. дис. ... к.ю.н.: 12.00.01. К., 2013. 21 с.
31. Сарана С.В. Систематизація податкового законодавства України: автореф. дис. ... к.ю.н.: 12.00.07. Ірпінь, 2010. 18 с.
32. Ордина О.Н. Проблемы систематизации и предложения по совершенствованию системы источников административного права. Административное право и процесс. 2014. № 7. С. 65–69.
33. Административное право Украины: учебник / под общ. ред. С.В. Кивалова. Х.: Одиссей, 2004. 880 с.
34. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник у 2-х томах. Том 1. Загальна частина / Редкол.: В.Б. Авер'янов (голова) К.: Видавництво «Юридична думка», 2004. 584 с.
35. Адміністративне право України: словник термінів / за заг. ред. Т.О. Коломєць, В.К. Колпакова. К.: Ін Юре, 2014. 520 с.
36. Охорона здоров'я в Україні: навч. посібн. для закл. вищ. освіти рек. МОНМСУ / під заг. ред. В.П. Петкова. К., 2013.
37. Гладун З.С. Система правових норм про охорону здоров'я і проблеми їх систематизації. Вісник Академії правових наук України. 2007. № 1 (48). С. 91–100.
38. Гладун З.С. До питання про історію кодифікації законодавства України про охорону здоров'я. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2005. Вип. 41. С. 99–103.